

Könyvtárhasználat

9.1. Könyvtárak

A könyvtár fogalma, típusai

Eligazodás a könyvtárban: olvasóterem, szabadpolcos rendszer, multimédia övezet

A helyben használható és a kölcsönözhető könyvtári állomány

A könyvtári szolgáltatások Ismerje a könyvtár fogalmát, típusait: hagyományos és elektronikus könyvtárak.

- o Tudja kiválasztani a dokumentumokat és használni az eszközöket.
- o Ismerje és tudja használni a gyakoribb könyvtári szolgáltatásokat.

A könyvtár a nyilvánosság számára kiadott dokumentumok összegyűjtésével, feldolgozásával foglalkozik. E munkát azért végzi, hogy az emberek ezekhez a dokumentumokhoz hozzáférhessenek. Már nem csupán saját gyűjtésű dokumentumait tárolja, hanem helyet ad ahhoz is, hogy a számítógépes rendszereken keresztül hozzáférjenek az olvasók a számítógép-hálózatokon lévő információforrásokhoz is. Funkciója még a könyvek, folyóiratok stb. kölcsönzése és helyben olvasásának lehetősége. Teret ad a tanulásnak, az oktatásnak, kiállításoknak, író-olvasó találkozóknak stb.

Az ismeretek közvetítésének egyik fontos színhelye a könyvtár. Nem tudna azonban ezen feladatának megfelelni, ha nem alkalmazkodna a különféle csoportok igényeihez. Ezért a könyvtárak különböző típusai jöttek létre.

A mai időknek megfelelő legfontosabb típusok:

- *nemzeti könyvtár*
- *közművelődési könyvtárak*
- *szakkönyvtárak*
- *felsőoktatási könyvtárak*
- *iskolai könyvtárak*

A nemzeti könyvtárnak az a feladata, hogy egy adott nemzethez vagy annak nyelvéhez, nyelveihez tartozó minden dokumentumot beszerezzen és feldolgozzon. Magyarországon az *Országos Széchényi Könyvtár* a nemzeti könyvtár. Gyűjti a hungarika irodalmat.

- Olyan dokumentumot, amit külföldön publikálnak magyar nyelven
- Magyarországon megjelent művek, magyar szerzők művei
- Magyarországról szóló irodalom

A feladatai közé tartozik: központi katalógus építés, könyvtárközi kölcsönzés, nemzeti bibliográfia készítése stb.

A könyvtár szolgáltatásai interneten is hozzáférhetők, <http://www.oszk.hu>

A közművelődési könyvtárak körébe tartoznak a megyei, a városi és a községi könyvtárak.

Az egyes altípusok szervesen egymásra épülnek, így általában a *fiókkönyvtár-városi könyvtár-megyei könyvtár* modellel találkozhatunk. Ezek praktikusán megosztják a dokumentumok elérését, használatát.

Feladatuk, hogy a lakosság legszélesebb rétegeinek igényeit kielégítsék. Igénybe vehető szolgáltatásaik: kölcsönzés, helyben olvasás, internet használat, könyvtárközi kölcsönzés, előjegyzés, témafigyelés, kiállítások, író-olvasó találkozók szervezése.(pl. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár)

A szakkönyvtárak a legspeciálisabb könyvtárak, hiszen feladatuk egy-egy szakmai terület vagy tudományág szakirodalmának gyűjtése és információs igényeinek kielégítése. Ha egy tudományterület irodalmáról mélyebben akarunk tájékozódni, akkor a megfelelő szakkönyvtárba kell menni.(pl. Orvosi szakkönyvtár)

A felsőoktatási könyvtár feladata az adott oktatási intézmény oktató-nevelő és tudományos tevékenységének kiszolgálása. Bár ezek a könyvtárak is nyilvános könyvtárak, zömükben mégis az egyetemi oktatók és hallgatók igényeivel foglalkoznak. A tudományos kutatás a magas szintű oktatás igényei miatt az új könyvtári technológiákat azok használatát és oktatását ezek a könyvtárak veszik át elsőként.(pl.Szegedi Egyetem Könyvtára)

Az oktatási intézményekben működnek az **iskolai könyvtárak**. Feladatuk, hogy segítsék a tanárok és diákok munkáját, megismertessék a diákokat a könyvtár és a benne lévő dokumentumok használatával. Főleg kistelepüléseken előfordul, hogy az iskolai könyvtár egyben közművelődési könyvtár is. Ebben az esetben mind a két feladatnak meg kell felelni a könyvtárnak, (pl. Hegedűs Géza Ált. Isk. könyvtára)

A könyvtárak típusai

A **használók köre** és a **hozzáférhetőség** szempontjából

- **Nyilvános könyvtár:**
Mindenki látogathatja, gyűjteménye és szolgáltatásai általában korlátlanul igénybe vehetők.
- **Korlátozottan nyilvános könyvtár:**
Bizonyos feltételek betartásával látogatható.
(Ilyen például az iskolai könyvtár, amelyet a tanulók, tanárok, az iskola dolgozói használhatnak.)
Külön engedélyhez kötött a pl. a muzeális értékeket képviselő könyvtárak, a magángyűjtemények, az egyházi könyvtárak látogatása.

A **gyűjtőkör** szempontjából

- **Általános gyűjtőkörű könyvtár:** gyűjtőköre minden területre kiterjed
Fajtái: nemzeti könyvtár
közművelődési könyvtár (lakóhely szerinti könyvtár)
iskolai könyvtár (általános és középiskolai, diákotthoni könyvtár)
- **Tudományos és szakkönyvtár:** egy-egy tudományterülettel kapcsolatos dokumentumok gyűjtésére és rendszerezésére vállalkozik
Fajtái: akadémiai intézetek könyvtárai
országos, területi szakkönyvtárak
felsőoktatási (egyetemi, főiskolai) könyvtárak

Híres magyar könyvtárak

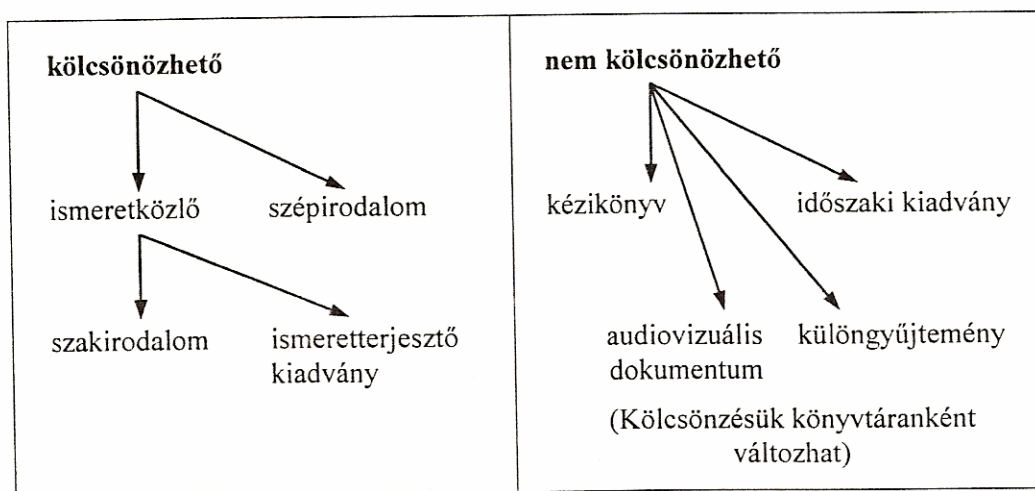
Hol?	Könyvtár	Miről híres?
<i>Pannonhalma</i>	Pannonhalmi Bencés Főapátság Könyvtára	Itt őrzik az első leírt magyar szavakat tartalmazó írást a Tihanyi alapítólevelet 1055-ből.
<i>Zirc</i>	Zirci Cisztercita Apátság Könyvtára	A 18-19. századi természettudományi anyaga nagyszerű.
<i>Debrecen</i>	Debreceni Református Kollégium Könyvtára	Félmilliós állománya mai is az egykori környezetben a régi polcok és bútorok között tanulmányozható.
<i>Budapest</i>	Országos Széchenyi Könyvtár	Nemzeti Könyvtár. Állománya közel 5 milliós, kb.500 kódex, amelyből 32 korvina.
<i>Budapest</i>	Akadémiai Könyvtár	Félmilliós kéziratállomány, összállomány másfél millió kötet, amelyből 1000 ősnymtatvány.

Könyvtártípusok

Könyvtártípus	Milyen fajtái vannak?	Állománya, gyűjtőköre	Mihez nyújt dokumentumot, információt?	Kinek?
<i>Nemzeti könyvtár</i>	Országos Széchényi Könyvtár	Hugarikum Minden magyar vonatkozású könyvtári anyag	A magyar (vonatkozású) irodalom tanulmányozása	Nyilvános könyvtár (életkori korlátozással)
<i>Általános tudományos könyvtár történeti értékű gyűjteménnyel</i>	Pl. MTA Könyvtára ELTE Központi Könyvtára	Széleskörű, történetileg kialakult	Tudományos kutatás	Nyilvános könyvtár (életkori korlátozással)
<i>Egyházi könyvtár</i>	Katolikus püspökségi, szerzetes-rendi, református, evangélikus, izraelita stb.	Régi gyűjtemények, vallási irodalom	Teológiai tanulmányok, könyv-, és vallástörténeti kutatás	Kutatóknak, teológusoknak
<i>Muzeális könyvtárak. Könyvtárak muzeális gyűjteménnyel</i>	Szerzetesrendek könyvt., régi isk., múzeum könyvt.	Régi gyűjtemények	A művelődéstörténet szemléletes bemutatása	Múzeumként nyilvános. Egyébként csak kutatóknak.
<i>Közművelődési könyvtárak</i>	Lakóhelyi, községi, városi, megyei, központi vagy fiók	Általános	Művelődés, tanulás, gyakorlati táj., szórakozás	Minden állampolgár. Nyilvános
<i>Felsőoktatási könyvtárak</i>	Főiskolai, egyetemi	Az oktató tevékenységhez	Tanulás, szakmai táj., kutatás	Hallgatók, oktatók (esetleg külső lát.)
<i>Iskolai könyvtárak</i>	Ált. isk., középisk., szakmunkásképző, diákotthon	Az iskola tevékenységéhez kapcsolódó	Tanulás, önképzés, a könyvt. használat. elsajátítása	Az iskola tanulói (korlátozottan nyilvános)
<i>Nyilvános szakkönyvtárak</i>	Szakterületenként: műszaki, mezőgazdasági, orvosi stb.	Szakterületi	A szakterület elmélyült megism., művelése, kutatás	Nyilvános könyvtár (életkori korlátozással)
<i>Helyi feladatkörű szakkönyvtár</i>	Intézményi, kutatóhelyi, vállalati stb.	Szakterületi	A szakterület művelése, kutatás	Korlátozottan nyilvános

A könyvtárak rendje

A könyvtárak állományának egy részét szabadpolcon, a másik felét zárt raktárakban helyezik el. E kettő aránya a könyvtár tárolási és hozzáférési lehetőségeitől, a kölcsönzés rendjétől és az állomány nagyságától függően változhat.

Szinte minden könyvtárban megtalálod a könyveknek egy elkülönített csoportját, a kézikönyvtárat. Ezek a művek nem folyamatos olvasásra szolgálnak, hanem a **közvetlen** (direkt) tájékoztatás eszközei, ahol pontos kérdéseinkre azonnal pontos válaszokat kaphatunk.

Lexikonok és enciklopédiák

A leggyakrabban használatos segédkönyvek közé tartozik a lexikon és az enciklopédia.

- Az enciklopédia az ismereteket egymással összefüggésben dolgozza föl, segítségével feltárul az adott tudományterület rendszere is. Ezért az enciklopédia általában fejezetekre, alfejezetekre bomlik, csak ezután címszavakra. A kötetben az eligazodáshoz — a mutatókon kívül — feltétlenül szükség van tartalomjegyzékre is.
- A lexikon betűrendes ismerettár, ahol a címszavak az ábécé rendje szerint, tartalomtól függetlenül követik egymást.

Mindkettő szócikkben közli az ismereteket, ennek első szava a címszó, abból derül ki, hogy miről fogsz a szócikkben olvasni. Az ismertetést a kapcsolódó művek jegyzéke, a szakirodalom felsorolása követheti.

A kézikönyvek fontos sajátossága az utalások és mutatók gazdag rendszere. Ez többszempontú keresést tesz lehetővé. A szöveges részeket illusztrációk, táblázatok, mellékletek, képek egészítik ki. Valamennyi kötetben megtalálod a rövidítések és jelek értelmezését is. (A függelékben mi is megadjuk az általánosan használt legfontosabb jelek és rövidítések magyarázatát.)

Egy- és többnyelvű szótárak

A köznyelvben szótárakon főként a nyelvtanuláshoz használt szótárakat értik, de nem csak többnyelvű szótárak vannak. A szótárak egy vagy több nyelv szókincsének vagy a szókincs egy részének betűrendes feldolgozásai.

Az egynyelvű szótárak egy bizonyos szempont szerint dolgozzák fel az adott nyelv szókincsét. Legfontosabb típusait az alábbi táblázat foglalja össze:

A szótár fajtája	A szótár feladata
Értelmező	megadja a szó összes jelentését, használati szabályait, szófaját, stílusminősítést ad
Helyesírási	az érvényben lévő szabályok alapján a szó helyes írását rögzíti
Etimológiai	a szó eredetét vizsgálja, megadja első írásos előfordulását is

Szinonima	a rokon értelmű szavak, szókapcsolatok gyűjteménye
Nyelvtörténeti	a szavak történetével, a nyelvtörténeti korszakok szókincsével foglalkozik
Tájszótár	nyelvjárások, tájegységek sajátos szókincsét veszi számba
Írói (alkotói)	egy-egy művész szókincsét mutatja be az életmű egészének figyelembevételével

A két- vagy többnyelvű szótárak a jelentésen túl utalnak a legfontosabb nyelvtani, használati szabályokra, s megadják a szavak helyes kiejtését is.

A szókészlet leggyakoribb, legfontosabb kifejezéseit a **kisszótár** gyűjti össze, az élőbeszéd bemutatására törekszik a **kéziszótár**, a nyelv megközelítőleg teljes szókincsét pedig a **nagyszótár** segítségével ismerheted meg. A **zseb-** és az **úti** szótár csupán az elengedhetetlenül szükséges szavak tára. Később biztos fogsz majd találkozni **szakszótárakkal** is, amelyek egy-egy tudományág szakkifejezéseinek többnyelvű gyűjteményei.

Főleg a nyelvészek, az összehasonlító nyelvtudomány használja a három-, négy- vagy még több nyelvű szótárakat.

A többnyelvű szótárak közé tartozik az *Idegen szavak szótára* és az *idegen nevek kiejtést szótára* is. Az előbbi a magyarban is használatos idegen kifejezések magyarázatával szolgál, míg az utóbbi a külföldi tulajdonnevek pontos kiejtését adja meg.

Az **iskolai könyvtár** legfontosabb feladata, hogy segítse az intézmény tanulóinak és dolgozóinak munkáját, ezért gyűjtőkörének legfontosabb területei:

- a házi olvasmányok;
- a tananyaghoz kapcsolódó igényes szépirodalmi és ismeretterjesztő művek;
- a neveléstudomány (pedagógia) és a lélektan (pszichológia) szakirodalmi;
- a tudományok legfontosabb általános és összefoglaló művei;
- lexikonok és enciklopédiák, kézikönyvek;
- az iskola történetéhez, hagyományaihoz kapcsolódó dokumentumok.

Valamennyi könyvtár rendelkezik **könyvtárhasználati** szabállyal ezt a beiratkozáskor veled is ismertetik.

Minden szabályzat rögzíti:

- a beiratkozás feltételeit,
- a nyitvatartási időt,
- a kölcsönzési szabályokat,
- a helyben olvasás módját
- a tájékozódás lehetőségeit,
- az alapvető könyvtári illemszabályokat.

Elektronikus könyvtárak a világhálón

Az elektronikus könyvtárak többsége biztosítja olvasói számára, hogy számítógépen jelenítse meg a katalógusukat, mind magukat a műveket. (<http://konyvtar.lap.hu>)

Magyarországi elektronikus könyvtárak:

- Magyar Elektronikus Könyvtár: <http://mek.oszk.hu>
- Neumann János Digitális könyvtár: <http://www.neumann-haz.hu>
- Corvinus Library: <http://www.net.hu/corvinus>

Továbbá megnézendő: <http://www.oszk.hu>

<http://www.fszek.hu>

<http://www.omikk.bme.hu>

Ezeknél a katalógusokat nézzétek meg főleg.

Könyvtárak az Interneten

A hagyományos könyvtárak az Interneten is igyekeznek tájékoztatást elhelyezni szolgáltatásaikról és állományaikról.

Az egyes könyvtárak honlapjai megadják az intézmények legfontosabb adatait, információkat közölnek a gyűjtemények és szolgáltatások jellegéről, ismertetik használatuk szabályait, s ha a könyvtár rendelkezik saját adatbázissal.

9.2. Dokumentumok

- Nyomtatott dokumentumok
- Nem nyomtatott dokumentumok, illetve adathordozók (kazetta, diakép, film, CD, mágneslemez, DVD) Tudja használni a kézikönyveket és a közhasznú információs forrásokat. Tudja használni a gyakoribb nem nyomtatott dokumentumokat.

Évezredek óta élő vágya az emberiségnek, hogy gondolatait rögzítse, s ezzel megragadja a múlt időt. Már az ókor nagy kultúrái kialakították a maguk írását, s megkeresték hozzá a megfelelő anyagot is. A sumer ékírás megőrzésére az agyagtábla volt a legmegfelelőbb. (És fordítva: a gondolat rögzítéséhez használt agyagban az ékírás volt a legkézreállóbb.)

Az ókori Egyiptom hieroglifáit pedig az írnokok papirusztekercsekre rótták. Az antik görög, illetve római tudósok, művészek munkáit is papirusztekercsek őrizték. Ezeket az írásokat tekintjük a köznapi értelemben vett könyv őseinek.

A könyv akkor vette fel a maihoz hasonló alakját, amikor a papiruszt fölváltotta a pergamen, hiszen ezt az állatbőrből készített hártát már hajtogatni lehetett, s az így kialakított lapok mindkét oldalára írtak, majd összefűzték és bekötötték őket. Megszületett a kódex, mely a mai könyv közvetlen elődje volt. A középkorban a kolostori könyvtárakban a különböző tevékenységekre szakosodott szerzetesek készítették el a kódexeket. Volt, aki a szöveget másolta, egy másik az illusztrációkat rajzolta meg. Akadt, aki a szöveg hibáinak kijavításával foglalkozott, s megint mások díszes kötéstáblát készítettek.

A könyvnyomtatás elterjedésével megváltozott ugyan a könyv előállításának módja, de alakja már nem különbözött a kódexektől, csupán kisebb lett. Az első ősnymtatványok - a 15. században nyomtatott könyvek - még utánózni akarták a kódexeket, a nyomdászok ezért olyan betűket készítettek, amelyeknek a formája hasonlított a kézíráshoz, az illusztrációk pedig az iniciálékhoz és a miniatúrákhoz. Az első Magyarországon készült nyomtatott könyv a *Chronica Hungarorum* (A magyarok krónikája) volt, amelyet 1473-ban Budán nyomtatott Hess (Hesz) András. A könyv utolsó mondata szerint: „Befejeztetett Budán az Úr MCCCCLXXIIII. Esztendejében, pünkösdi szombatján, Hess András által”.

A nagyüzemi termelés során alakultak ki azok az alaki sajátosságok, amelyek ma is meghatározzák a könyv kinézetét, felépítését. Kialakult a szerző, a cím, a könyv megjelenésének körülményeivel kapcsolatos adatcsoportok ma is ismert elhelyezési rendje.

Kiadványtípusok

A könyvtárakban - különösen a szabadpolcos elrendezés esetében - szükség van a könyvek tartalom szerinti csoportosítására. A legalapvetőbb rendszerezés a szépirodalom és az ismeretközlő irodalom különválasztását jelenti.

Az ismeretközlő művek esetében a gyűjtemények különválasztják a elsődleges, illetve a másodlagos információkat tartalmazó műveket.

A monográfiák és a tanulmánykötetek új ismereteket közölnek. Önálló gondolatokat tartalmaznak.

- A monográfia tudományos igénnyel készült, egyetlen téma részletes feldolgozását tűzi ki céljául.
- A tanulmánykötet több kisebb terjedelmű önálló művet tartalmaz, amelyek lehetnek egy vagy több szerző munkái is.

A másik csoport, az összefoglaló jellegű könyvek, amelyek nem új kutatási eredményeket közölnek, hanem ezeknek a megértését, felhasználását segítik. Ilyenek a kézikönyvek, amelyek egy-egy tudományág, szakterület összefoglaló, rendszerező forrását jelentik.

A segédkönyvek fajtái

A **segédkönyvek** a mindennapi tájékozódás és a közvetlen ismeretszerzés legfontosabb eszközei.

segédkönyv	fajtái	felépítése
Lexikon	általános	betűrendes
	szak~	tematikus
Enciklopédia	általános	tematikus
	szak~	
Szótár	egynyelvű ~ (értelmező ~, helyesírási ~, szinonima~, kiejtési ~, történeti ~, etimológiai ~, nyelvjárási ~, írói ~)	betűrendes
	többnyelvű ~	
Közhasznú ismeretek tára	menetrend	útvonalak szerint tematikus
	térkép	égtájak szerinti
	telefonkönyv	betűrendes
	szaknévsor	betűrendes, tematikus
	polgár „kisokos”	tematikus

Nem nyomtatott dokumentumok

A 19-20. század új korszakot jelent a dokumentumok történetében. Újabb és újabb találmányok segítik az információ tárolását és megőrzését. Sok esetben azonban az így tárolt információkhoz már csak technikai eszközök segítségével juthatunk hozzá.

	Adathordozó	Megjelenítő eszköz
hangzó anyagot rögzít (auditív dokumentum)	hanglemez	lemezjátszó
	hangszalag	magnetofon
	CD (zenei)	CD-lejátszó
képi anyagot rögzít (vizuális dokumentum)	fénykép	használatához technikai eszköz nem szükséges
	hologram	vetítő berendezések
	mikrofilm	
	diafilm	
	némafilm	
képet és hangot is rögzít (audiovizuális dokumentum)	hangosfilm	filmvetítő
	videofilm	televízió, videolejátszó,
	DVD	DVD-lejátszó
multimédia	mágneslemez, CD, DVD	számítógép

CD-n már találkozhatasz teljes művek szövegével (lexikonok, enciklopédiák, irodalmi művek is megjelentek ebben a formátumban), sőt a tanulást segítő, az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó, érettségire — felvételre felkészítő segédanyagok is egyre nagyobb számban látnak napvilágot. Ma már egyre több kézikönyv olvasható ilyen formában. Előnye a könyvalakkal szemben az, hogy a keresést a beírt címszó alapján a gép végzi, s szinte pillanatok alatt minden olyan szócikket előkeres, amelyben a keresett kifejezés előfordul.

A média a latin eredetű médium szó többes száma. A médium szó az információ közvetítőjét jelenti.

Az olyan lemezeket, amelyekre írott szöveget, álló- vagy mozgóképet és hangot is rögzítettek, **multimédiának** nevezik. (Ha például irodalomóra készülsz, találhatsz a könyvtárban olyan CD-t, amelyen elolvashatod a szépirodalmi művet, meghallgathatod azt színművészek tolmácsolásában, láthatsz fénykép- és filmfelvételeket az alkotóról, s esetleg még a mű megzenésített változatával is megismerkedhetsz.) A multimédiát kezelő program lehetővé teszi, hogy az egyes adatok közötti keresés, továbblépés menetét maga a felhasználó határozza meg, természetesen a program kidolgozói által előre kiépített kapcsolatok alapján.

Az **internet** a számítógépek összekapcsolása révén keletkezett, és alkalmas arra, hogy a saját információink egy részét megoszthassuk másokkal. Ennek következtében létrejött egy nagy **információs bázis**, ami akár egy világméretű elektronikus könyvtárnak is felfogható, az egyes **weblapok** pedig az egyes könyvtári fiókok megfelelői, a bejáratú ajtó funkcióját a honlap nyitóoldala látja el. A közszemlére kitett információkban lehet böngészni, akár a könyvtárak szabadpolcain, de némely szolgáltatás csak fizetség ellenében vehető igénybe. Emellett az a nagy előnye is van, hogy az információ házhoz jön az egér néhány kattintásával.

A segédkönyvek, a közhasznú ismerettárak elektronikus változatai mellett egyre több sajtótermék weblapjával is találkozhatasz. A napilapok, folyóiratok, a televíziós és rádióadások egy része a világhálón is hozzáférhető élőben, így kívánják biztosítani a nézők gyors és folyamatos tájékoztatását. Ugyanígy találkozhatasz az egyes információközvetítő intézmények honlapjaival is, amelyek segítségével megismerheted az intézmények szolgáltatásait, és a használatuk módját is.

Az Internet és általában a számítógépes információkeresés azonban sok problémát is okozhat. A kapott információkat nem szabad kritikátlanul elfogadni, hiszen az internet nem ellenőrzött médium, sok nem megbízható adat található rajta!

9.3. Tájékoztató eszközök

Katalógusok Tudjon keresni a betűrendes leíró katalógusban.

Adatbázisok Tudjon adatokat gyűjteni számítógépes adatbázisból.

Közhasznú információs források (pl. telefonkönyv, menetrend, térkép) Tudjon információt keresni az interneten, ismert keresőprogramokat használni. Tudjon a levélhez csatolást készíteni és fogadni.

- o Ismerjen és tudjon alkalmazni egy állomány átviteli a segédprogramot. Ismerje az állomány átvitel szolgáltatást. Tudjon internetről állományokat letölteni.
- o Tudjon egy böngészőt használni. Ismerje a böngésző programok navigációs eszközeit.
- o Tudjon kulcsszavas és tematikus keresőt használni.
- o Tudjon egyszerű és összetett keresési feladatokat megoldani. Tudjon online adatbázisokat használni.

A katalógus

A **katalógus** egy adott könyvtár anyagát tárja föl vagyis nem más, mint a gyűjtemény dokumentumainak rendezett jegyzéke.

Listát te is készíthetsz könyveidről, de ahogy gyarapszik a gyűjteményed, úgy kell a jegyzéket is bővítened. Ezt teszik a könyvtárak is. Először a **leltárkönyvbe** jegyzik be az új szerzemény legfontosabb adatait, a szerző nevét, a mű címét, a beszerzés módját és idejét és' az "árát. Minden egyes kiadvány **a folyamatos** sorszámozásnak megfelelően **leltári számot** kap, ezt bejegyzik a könyvbe a tulajdonbélyegző és a leltári pecsét mellé.

Ha a leltárkönyvekben szeretnénk megtalálni egy kiadványt, akkor sorban végig kellene néznünk a beírt tételeket, míg a keresett műhöz nem érünk.

A gyorsabb tájékoztatás igénye hívta életre a **cédulakatalógust**, amely a **katalóguscédulák** rendezett gyűjteménye.

A katalóguscédulán együtt találod a dokumentum adatait, vagyis a tartalmi és formai leírását, illetve a könyvtári lelőhelyre vonatkozó információkat.

Természetesen külön katalógus tartja nyilván a folyóiratokat, az audiovizuális dokumentumokat és a különgyűjteményeket is.

A betűrendes katalógus típusai:

szerzői	a besorolás alapja a szerző neve
cím	a besorolás a cím első szava szerint történik
kereszt	mind szerző, mind a cím szerint kereshetsz (a legtöbb könyvtár ilyen készít)

A **szakkatalógusban** a raktári jelzet kapcsán megismert számcsoportok, ETO-számok jelentik a besorolás alapját (a nagyobb témától a kisebb felé haladva).

A tíz főosztály témái:

0: általános, összefoglaló művek

1: filozófia

2: vallás, mitológia

3: társadalomtudományok

4: üres (egy-egy könyvtárban a nyelvészet tartozik ide)

5: természettudományok

6: alkalmazott tudományok

7: művészetek, sport, szórakozás

8: nyelvészet, irodalom

9: életrajzok, földrajz, történelem

Ezt a tíz csoportot további osztályokra, alosztályokra bontották, így alakultak a háromjegyű csoportok (pl.: 700 = művészet; 780 = zene; 785 = hangszeres zene). Egy ilyen háromjegyű szám a könyv **szakrendi jele**.

A betűrendi jel (a Cutter-szám) és a szakrendi jel együtt adja az ismeretközlő dokumentum **raktári jelzetét**, amely a könyvön és a hozzá tartozó katalóguscédulákon is megtalálható. Ez biztosítja, hogy a könyv mindig megtalálható legyen a polcon, illetve hogy a helyére kerüljön vissza.

A szabadpolcon az ismeretközlő műveket a raktári jelzet a tápján rendezik el, és te is így találod meg, a szakrendi jel segítségével, majd azon belül a betűrendi jel szerint.

A bibliográfia szó eredeti jelentése: a könyv leírása, de több értelemben is használjuk. Most elsősorban egy olyan olvasmánylistát értünk rajta, amely tartalmazza és valamilyen szempont szerint rendezi az adott témával kapcsolatos dokumentumok adatait. Ez a jegyzék független a könyvtár állományától, nemcsak egy adott gyűjtemény anyagára épül.

A bibliográfiák önálló kiadványként is megjelenhetnek, de a/ egyes kiadványok, tudományos és ismeretterjesztő munkák irodalomjegyzéke is bibliográfia (rejtett bibliográfia).

A lehető legteljesebb lista a nemzeti bibliográfia, amely közreadja a Magyarországon megjelent összes dokumentumot, a magyar nyelvű kiadványokat és a Magyarországgal kapcsolatos műveket.

A rejtett bibliográfia egy-egy mű, fejezet vagy szócikk végén található, lehet kutatási jegyzék (azon művek jegyzéke, amelyeket a szerző munkája elkészítéséhez felhasznált), összegyűjtheti a témakör legfontosabb dokumentumait, illetve ajánlhat is kapcsolódó műveket. Amikor házi dolgozatot írsz, neked is kell bibliográfiai jegyzéket készítened, amelyben felsorolod az általad felhasznált műveket.

A bibliográfiai tételek - az egyes címek - rendezésének több szempontja lehet, általában a szerző (ennek hiányában a cím) szerinti betűrend a legelfogadottabb. De lehet témakör, dokumentumtípus vagy más fontos szempont szerint is rendezni a listát.